

Славица Јурић
ОШ „Свети Сава“, Бачка Паланка
slavicajuric@live.com; biblioteka@svetisavabp.edu.rs

УДК 371.38

Радионице – новогovor модерног доба

Сажетак

Са реформом школства код нас, као тип рада, потпуно се одомаћила тзв. едукативна радионица. Разматрање порекла оваквог типа рада води нас до психотерапије педесетих година 20. века у САД, одакле се убрзо преселио у хуманистичке науке и области дивергентног стваралаштва, те и у образовање. Данас готово да не постоји област људског стваралаштва у којој се не примењује нека врста радионице, па је срећемо и у библиотекарству.

Иако постоје основне претпоставке едукативних радионица, влада произвољност у именовању неког типа рада као радионичког. Посебан проблем је његова ефикасност, поготово ако се он сведе, као што се то код нас дешава, на неколико популарних техника којима се покушава задовољити само форма радионице, без имало бриге за ефекте учења.

Кључне речи:

радионица, образовање, библиотекарство

На једном семинару за школске библиотекарe¹ у организацији Министарства просвете и спорта, који је замишљен и спроведен као низ предавања са презентацијама еминентних стручњака из библиотекарства, углавном с темама из области библиотечног пословања, и неколицине примера добре праксе школских библиотекара, у евалуационим листићима један део присутних школских библиотекара замерио је да је семинар амбициозан и заморан. Истовремено су саветовали или желели да неки будући семинар буде радионичког типа, не изјашњавајући се уопште које су то теме које их занимају, него само на који начин да те теме буду обрађене – радионички. Ето доброг повода да размислимо о томе шта би био семинар радионичког типа, које би теме из библиотекарства могле на тај начин да се обраде, и шта је уопште радионица.

Природно, прво бисмо морали дефинисати радионички тип рада и дати преглед развоја радионица и њихове примене у образовању и стручном усавршавању запослених у образовању.

Развој радионичког рада – психолошкер адионице

Радионица² је изум тзв. хуманистичке терапије, тј. психотерапије педесетих година 20. века у САД, где се толико раширила, да се осамдесетих говори о психологизацији друштва. Терапије су водили психолози или приучени терапеути. Циљ им је био излечење, а како је то углавном бивало неуспешно, касније је циљ постао мање амбициозан и састојао се у постизању среће и оптимизма пацијента.

Основни *принципи рада* у психолошким радионицама јесу: рад у мањим групама, од десет до петнаест пацијената; принцип игре и уигравања; седење у кругу ради постизања равноправности и толеранције и боље комуникације; отворен разговор и анализа изреченог, у којима нема вредновања судова и ставова, све је једнако вредно; одређена правила за учешће у раду се морају поштовати, као што је правило говорења по одређеном реду у круг, али и могућност неучествовања; пажљиво слушање и праћење говорника, итд.

Највеће *замерке* психолошким радионицама изрекле су колеге психолози и психијатри. Критиковане су као инстант-форма без научног утемељења, која

¹ Дводневни семинар под називом *Школске библиотеке Србије у 21. веку*, одржан је у Сремским Карловцима 16. и 17. новембра 2006.

² Термин *радионица* неспретан је превод америчког термина *workshop*.

не доводи до излечења; избегава се одговорност за последице третмана; постигнути срећа и оптимизам пацијената су краткорочни и привидни јер је пацијент у њима потрошач; водитељи су често курсисти а не стручњаци; непримерене су сложеној структури човека.³

Из психологије, радионице су као тип рада прешле у области дивергентног облика изражавања, тј. оне области којима је циљ оригиналност и различитост од конвенционалног, што су, на првом месту, уметности, а затим и у образовање.

Типови радионица оо сновномц иљу

Првобитно, радионице су као тип рада биле везане искључиво за психотерапију, па такве зовемо *психолошке* радионице. Прешавши као тип рада у области дивергентног стваралаштва, настале су драмске, ликовне, песничке, новинарске, видео-радионице и сличне, које једним именом зовемо креативне. Радионицама као типу рада, није циљ стварање неког материјалног производа, на шта нас само име и везивање за одређене занате и њихове производе упућује. Акцент је на самом поступку, а не на циљу или крајњем производу. Ипак, креативне радионице најчешће имају тај крајњи производ, био он материјалне или нематеријалне природе. Нашавши, коначно, своју примену и у образовању, добили смо и *едукативне* радионице.

Едукативне радионице, опет, могуће је поделити на три подгрупе⁴:

- 1) когнитивне или едукативне радионице у ужем смислу, чији је циљ стицање конкретних знања и вештина и подстицање основних сазнајних процеса: расуђивања, памћења, учења, закључивања, аргумендовања, планирања,
- 2) превентивне или „ментално-хигијенске“ радионице, чији основни циљ је примарна превенција на различитимзрастима; усмерене су на развој личности, идентитет, стицање знања и увида о себи и другима; док психолошке радионице подразумевају да учесници имају неки проблем и желе да га реше, ове подразумевају стицање знања и увида о неком проблему који постоји, али га сами учесници немају (девијантни облици понашања, на пример),
- 3) социјалне радионице, којима је основни циљ развијање социјалних вештина: слушања и

³ Основне замерке психолошким радионицама пописане су код нас у књизи М Поповића и В. Јеротића *Психодинамика и психотерапија неуроа* (Београд, 1984), 26-28.

⁴ Подела радионица према основном циљу је приказана према приручнику *Учионица добре воље – увод*, чији аутори су Тинде Ковачић-Церовић, Ружица Росандић и Драган Попадић (Београд, 1995), 49-51. Сами аутори наглашавају да овакву поделу треба схватити условно, као оквирну поделу, јер је могуће, што је и будућност едукативних радионица, да се комбинацијом циљева добије и нова подврста едукативне радионице.

разговора, лидерства, менаџерства, самоафирмације и самосвести, решавања конфликта, разумевања комуникацијских феномена и законитости (гласине, предрасуде, невербалне поруке, итд).

Иако је подела радионица пошла од основног циља, у свим радионицама циљ није примаран, а важнији је сам процес и споредни циљеви: групна кохезивност, позитивна клима у групи, међусобно уважавање, осећање пријатности и припадања групи, активно учешће свих чланова групе у раду, јачање одговорности сваког члана групе, развијање самосвести и социјалних вештина, разумевање сопствених и туђих потреба, итд.

Основнепретпоставке едукативних радионица

Без обзира који тип радионице је у питању, без обзира на разлике у циљевима, садржајима и узрасту или профилу оних којима су намењене, све радионице имају неке заједничке претпоставке:

- временску и просторну омеђеност (исти амбијент, углавном два школска часа),
- унапред осмишљен сценарио (план) и јасне, конкретне захтеве за учеснике,
- висок степен личног ангажмана учесника који се постиже интерактивним и кооперативним методама учења (учење по моделу, искуствено, решавање проблема, итд),
- већи део активности и захтева датих у форми игре,
- провокативне ситуације и атрактивне задатке; јаке стимулације срачунате на изазивање личног доживљаја,
- уобличавање личног доживљаја неким симболичким средством (речју, цртежом, бојом, покретом),
- размену резултата,
- нема погрешних одговора и резултата, нема етикетања, промашаја
- елаборацију, обраду доживљаја и увид.

Облици, технике и методерадионица едукативних радионица

Од велике је важности раздвојити и разликовати тип рада од метода и облика рада. Радионица је тип рада, а не метод или облик рада, и као таква им је надређени појам. То значи да радионица као тип рада укључује у себе одређене методе, технике и облике рада. Иако се са овим сви слажу, постоји велика недоследност у коришћењу термина, па заговорници тзв. активног учења радионицу, ипак, зову обликом учења.⁵ У већ помињаном приручнику *Учионица доб-*

⁵ Иван Ивић и др., *Активно учење 2* (Београд, 2003), 114.

ре воље – увод уопште се не прави разлика између типа и облика, метода и техника рада.⁶ Такође је приметно да се постојећим методама тзв. традиционалне или класичне наставе дају нова, атрактивнија имена. Тако се, рецимо, техника класичне наставе звана промена гледишта, у радионицама преименује у технику децентрације.

Уколико размишљамо и користимо терминологију класичне наставе, најприсутнији облици рада су групни рад и рад у паровима, те индивидуални рад. Заговорници едукативних радионица често користе један облик рада који зову „симултана индивидуална активност“, који подразумева истовремену активност свих учесника, али сваког за себе. У класичној настави, овај облик рада најближи је фронталном, али како се фронтални облик рада сматра главном препреком модерне наставе и баластом традиционалне, мора бити да је то разлог због којег су израз „фронтални“ заговорници радионица заменили атрактивнијим – „симултана индивидуална активност“ у активностима где нису могли избећи овај, још увек незаобилазни облик рада у процесу учења. Групни облик, по заговорницима радионичког типа рада, има опет низ својих подврста, које, дакако, добијају сасвим нова имена, па неупућени могу мислити да је реч о потпуно новој техници, док се, заправо, ради о групном раду, али са посебним задацима за поједине групе, што познаје и класична настава. Таква је тзв. *акваријум-техника*, где једна група, коју у класичној настави обично именујемо као контролна, или напредна група, а заговорници едукативних метода зову је актер-групом, демонстрира неки проблем или тему, а остале групе посматрају, добијајући посебне задатке да уоче, коментаришу или мењају одређене појаве и делове у демонстрираној теми.

Будући да је у радионичком типу врло битно да се учесници осећају пријатно и да се развијају комуникацијске вештине, посебно су битне уводне и завршне игре које, углавном, имају забавни карактер: цртање и качење беџева, технике за концентрацију и опуштање, игре упознавања и поделе, итд. Њихова функција је увлачење у игру или излазак из ње. Они који су учествовали у радионичком типу рада, они који су и сами осмишљавали радионички приступ некој теми, довијајући се каквим играма да поделе учеснике на групе, како да започну радионицу или је заврше, сложиће се да је присуство ових игара и игрица декоративно, а не функционално-мотивацијско, какво би морало бити у традиционалној настави.

Осим често коришћених техника и метода дискусије, асоцијација, познатих и класичној настави, још неке типичне технике радионичког типа рада су суђење, технике вајања, вођена фантазија, играње

улога и симулација, детективска прича (решавање проблема са реконструкцијом). У домаћој јавности често су ове последње, типично радионичке технике, негативно окарактерисане као хипнотичко-окултне, манипулативне, и као начини рада који, уместо истинског стваралаштва, развијају само маштовитост. Неки критичари и критизери их сматрају опасним по ментално здравље детета, јер га симулацијом одвајају од објективне стварности, креирајући тако постмодерну, некритичну и психотичну јединку, а не стваралачку личност, за шта се залаже тзв. традиционална настава.⁷

Замеркер адионичком типур адау п роцесу учења

Не улазећи у далекосежне последице радионичког типа рада, прво што можемо да приметимо јесте *терминолошка конфузија* изазвана тиме што се не разликују тип, облик, метод и техника наставе. Конфузију повећава и то што се постојећим облицима, методама и техникама дају нова, атрактивнија имена. Коначно, уводи се низ нових термина из потпуно других области науке и културе, како би се нагласила нова улога свих учесника у радионици. Тако, рецимо, некадашњи наставник постаје водитељ (термин преузет из масмедиологије), некадашња методичка припрема за час постаје ток радионице, нацрт, или слично.

Терминолошка конфузија довела је до следеће, *суштинске заблуде* или замерке радионичком типу рада. Уколико погледамо садржаје и начин рада разних „радионица“, било да смо их сами прошли под тим именом (радионица), или да читамо у стручној литератури нацрте за радионице, лако ћемо приметити да се радионицом назива свашта. Аутори уџбеника, приручника, семинара и обука, дају себи за право да најкласичније практичне вежбе (рецимо, рад на исправци погрешног текста, или егземпларне вежбе егзактних наука, рад на терену и слично) називају радионицом, а да им је, при том, осим класичног практичног рада, нека од уводних игара једина веза са радионицом. Неки радионицом називају сваки час, обуку или семинар, које спроводе у мањим или већим групама. Ову појаву преименовања часова, смишљених по методама и техникама какве познаје традиционална настава у радионице, схватамо као скорејевићко настојање да се процес учења модернизује на формалном нивоу – терминолошки; или, пак, да се удовољи евентуалним корисницима оваквих часова, обука, семинара, који ће се пре пријавити на радионицу, него на класичан семинар предавачког или инструктивног типа. То што се едукативном радионицом назива свашта и како коме пад-

⁷ Пробрани критички радови везани за реформу школства и, неки од њих, за радионички тип рада, који су објављивани у стручној периодици код нас и у свету, обједињени су у ванредном броју часописа Епархије жичке *Жички благовесник* (децембар 2002).

⁶ Тинде Ковач-Церовић и др., *Учионица добре воље – увод* (Београд, 1995), 62.

не на ум, упућује нас на исти закључак о квалитету и научно-методолошкој ваљаности радионица какав су извели критичари психолошких радионица – влада методолошка и научна неутемељеност, којој је терминологска конфузија само спољни показатељ.

Озбиљни заговорници радионичког типа рада и сами су свесни да у пракси све што се зове радионицом заправо то није, и да је радионички тип рада примерен само за неке садржаје у процесу учења. У наставном процесу у школама постоји читав низ препрека за често коришћење радионичког типа рада: традиционално конципирани наставни планови и програми, разредно-часовни систем и др. Ипак, сада када знамо које су технике и методе едукативних радионица, када по приручницима за наставнике већ можемо наћи примере наставних јединица које се спроводе радионичким типом рада, не можемо закључити ништа друго, него, опет, оно што су сами психолози закључили за психолошке радионице – непримерене за сложене садржаје наставног процеса и још сложенији феномен учења. То, наравно, не значи да се не могу смислити радионице за сваки садржај, али постоји ризик да се тема, проблем и сам процес учења могу осакатити уколико по сваку цену примењујемо радионички тип рада.

Велики је број одраслих, али и деце, који се не осећају пријатно и обogaћено у радионичком типу рада. Њихови кометари своде се, углавном, на једноставну реч да им је било „глупо“. То можемо схватити као последицу примене поступака у радионичком типу рада, који не одговарају свачијој интелигенцији и менталном склопу. Конкретно, интелигентан средњошколац, са каквим-таквим животним искуством, у којем се срео са гласинама и трачом, после једнопочасовне радионице у којој му је преко низа игара и симулација разних ситуација из живота, радионички показано шта су гласине, осећа тих сат и по као пропало време и гњаважу, јер би то одлично схватио и да му је неко у пет минута све испричао. Другим речима, учесницима радионице „глупи“ су поступци у којима се, с једне стране, најбаналнијим научним или животним чињеницама посвећује претерана пажња, а с друге стране, неким озбиљним садржајима науке и живота се приступа баналним и површним техникама и методама. Рецимо, читаво једно врхунско уметничко дело, или историјски период, или животне појаве самоубиства и абортуса, што су теме са часова и ваннаставних активности средњошколаца, своде се на технику суђења.

Радионички тип рада аутори радионица схватају као изазов сопственој креативности, да би то исто изазвали и код учесника радионице. Но, ако погледамо њихове креативне поступке, приметимо да је њихов арсенал врло сужен и да се исцрпљује налажењем забавних и допадљивих техника и игара, а да се користе методологија и облици рада познати традиционалној настави.

Не постоји озбиљно истраживање (питање је и да ли се може спровести) о ефектима радионичког типа рада у образовању. У психологији је било лако уочити да психолошке радионице не доводе до излечења. У образовању, очекивани ефекат није излечење, него усвајање и примена знања, што је теже пратити од излечења. Евалуациони листићи, које учесници попуњавају након већине едукативних радионица, не мере квалитет сазнатог, него успешност радионице по пријатности и задовољству. Изјашњавање и процена учесника подстичу се површним питањима: да ли ти се свидео час, да ли би желео да имаш још оваквих часова, шта ти је било најлепше, итд.

Шта је едукативна радионица у библиотекарству

Пошто смо изнели и основне поставке радионичког типа рада и основне замерке и заблуде о едукативним радионицама, укључујући и терминологску конфузију, пре него што неку активност у јавној, специјалној, школској или било којој другој библиотеци назовемо радионицом, или је сами осмислимо, требало би да размислимо да ли је то што зовемо радионицом заиста то, а ако није, зашто је, ипак, зовемо тако. Размотримо следеће примере и студије случаја. У сличним ситуацијама и пред сличним активностима се можемо наћи, без обзира на то у којој библиотеци радимо, мада се они највише односе на школске библиотеке и библиотекаре, јер су едукативне радионице, по природи ствари, најприсутније у школама.

1. Можемо ли тзв. креативне радионице (новинарске, песничке, ликовне, луткарске, калиграфске, вајарске и др), које организује или води библиотекар у просторијама своје библиотеке, адекватније звати секцијом, уколико траје дужи временски период или курсом, уколико траје краћи период? Зашто то не чинимо? Шта је разлика између литерарне секције или песничке школе и литерарне, тј. песничке радионице; или између новинарске радионице и курса новинарства? Гарантује ли назив саме обуке или курса и креативније резултате полазника?
2. Уколико библиотека има апарате за различите врсте повеза на којима обучава ученике, кориснике или раднике-волонтере за повез документације, оштећених књига, периодике и друге грађе, или пак, прављење репрезентативних, естетских повеза, да ли је и то радионица и каква: креативна, когнитивна, социјална? Можда је то једина права књиговезачка радионица, у правом значењу термина „радионица“!?
3. Библиотекар се досетио да за љубитеље филма, у оквиру Филмског клуба у својим просторијама, након пројекције, уприличи и разговор са глумцем или редитељем, или да сам води разговор са члановима клуба, што може да буде пропраћено и другим активностима, допадљивим младим

- људима: пантомима, имитација, илустровање и сл. Да ли том сусрету више одговара термин округли сто или филмска радионица?
4. Школски библиотекар формирао је збирку ученичких реферата и матурских радова. Са члановима библиотечке секције прави библиографију тих радова. Да ли бисте ту активност назвали практичним радом или радионицом (библиографском)?
 5. Можете ли замислити упознавање корисника с фондовима библиотеке техником детективске приче, једном од карактеристичних радионичких техника, где би корисници, рецимо, добили задатке да истраже где се налази нека књига или читава научна област, а затим да заједнички реконструишу УДК систем на крају радионице? Или, замислите процес учлањења и упознавања са кућним редом, тј. правима и обавезама корисника, комуникације са библиотекарском и другим корисницима, који би протекао примењујући технику играња улога и симулације: корисник глуми свој улазак, обраћање, учлањење, позајмицу, а затим промени улогу и буде библиотекар или други корисник који нестрпљиво чека ред да би вратио књигу? Осим у почетним разредима основне школе, видите ли још негде могућност примене овакве радионице?
 6. На семинару за школске библиотекарске, једна од тема је ауторски каталог. Уколико би за присутне, уместо предавања, ефикасније било да знања о ауторском каталогу стичу и проширују практичним радом на низу илустративних примера тако што ће добити неколико књига и празних каталожних листића, које ће, уз инструкције предавача, попунити, да ли бисмо такав вид рада пре назвали вежбаоницом или радионицом⁸?
 7. Међу темама на семинару за школске библиотекарске наша се и тема правне регулативе школске библиотеке. Она увек има посебну важност и изазива велико интересовање због неповољног статуса библиотекара у школама. Сазнања и решења својих недоумица школски библиотекарски могу добити пажљивим праћењем стручног излагања правника, након чега му постављају питања у вези са конкретним случајевима статуса библиотеке и библиотекара по српским школама. То би било неомиљено класично предавање са дискусијом. Размислимо како би иста тема могла бити обрађена радионички. Када је усвојен нови Закон о раду, њега су синдикатима у образовању чланови једне невладине организације представили радионички, а не традиционално – предавањем и тумачењем Закона. Ова „правна“ радионица је, поред уводних

игара представљања и летимичног представљања Закона, текла тако што је већи део времена посвећен групном раду. Прво су сироти наставници и сарадници подељени у две групе: група представника синдиката и група представника Владе. Од две велике групе формирано је више малих, у којима је било по неколико представника „Владе“ и неколико представника „синдиката“. Свака група је добила по један Закон о раду и задатак да симулира преговоре синдиката и Владе око измена и допуна Закона о раду. Све је то трајало преко два сата, а можете мислити с каквим представама о послодавцима и синдикатима, правима и обавезама смо отишли у своје колективе, где смо колегама требали да представимо нови Закон. Наравно, иако смо зрели људи и у Закону се радило и о нашем статусу, најјачи утисци које смо понели јесу глумачке и имитаторске способности колега које су симулирале Владу тако што су имитирале најгоре и најсмешније скупштинске расправе, са много увреда и псовања. Толико о радионичком тумачењу новог закона. По аналогiji, можемо замислити шта ученици као сазнање или утисак понесу са часова на којима су радионички обрађивали, рецимо, сложене наставне садржаје из историје, тако што суде историјским личностима, или симулирају неке ситуације после, или за време важног историјског догађаја. Као и ми одрасли, данима би се забављали препричавањем како су појединци играли улогу овог или оног актера одређене симулиране ситуације.

**Закључак: радионица у библиотекарству
– да или не**

Закључујући, смем да приметим да се радионицом код нас назива све што има икакве облике практичног рада и активног учешћа учесника. Већина метода и техника рада, које се погрешно сматрају тековинном радионица, преузете су из тзв. традиционалне наставе, али су преименоване. Радионичке технике и методе које традиционална настава не користи уопште или не користи често, пренесене су из других дисциплина и области људског стваралаштва: глуме, психологије, судства, игре, новинарства... Учесници семинара и обука који праве примедбе на класични облик предавања и сугеришу радионички тип рада као бољи начин, углавном су они који су неспособни или неспремни да прате сложене садржаје, уложе интелектуални напор и развију више менталне процесе, те зато желе нешто забавније и лакше, а то везују за радионицу, поистовећујући је са играоницом.

Наравно, све то не значи да радионички тип рада у библиотекарству апсолутно није могућ и није пожељан. Сама сам присуствовала неким радионицама, за које могу да тврдим да су расветлиле многе појаве у међуљудским односима, али не и

⁸ У Речнику српскохрватског књижевног језика примарно значење термина вежбаоница је место на којем се одвијају вежбе, а секундарно значење је обука наставника за практичан рад. Под термином радионица, пак, немогуће је наћи значење које би упућивало на било какву сличну едукацију.

развилен одређене практичне вештине, на шта су претендовале; неке од њих су учеснике стављале и пред сложене задатке (доношење стратегије за превазилажење неког проблема), али нисам сигурна да оно што смо радили има икаквог ефекта; неке од радионица учесницима дају идеје и подстакну на размишљање, али сам готово сигурна да мислећем човеку ствараоцу то исто може пружити сваки тип рада.

Иако се сматра да радионице највише одговарају дивергентним активностима јер је њихов циљ неки продукт, обично уметнички (слика, састав, плакат, итд), историја уметности нам показује да истинско стваралаштво не може бити колективан чин, нити инспирација може бити испровоцирана смишљено и споља. То ме наводи на закључак да су и продукти оваквих радионица симулакруми креативних остварења.

Утврдивши да радионички тип рада својим техникама и методама није никаква посебна новина, него замешатељство разних техника и метода, мање је забрињавајуће то што постоји тенденција да се проверени, традиционални облици и методе рада преименују у модерне радионичке. Више забрињава тенденција да сложени садржаји у процесу учења, по сваку цену, покушавају да се обраде кроз едукативне радионице, у којима се више трудимо да испоштујемо њихове формалне одлике, а мање или никако не мислимо на сам садржај. Највише, пак, забрињава чињеница да је свега деценију уназад просечни библиотекар (исто се односи и на наставника, а та временска граница, с

малим померањима, односи се и на ученике) још увек могао да седи и слуша цео час или цео дан класична предавања, истовремено хватајући белешке, размишљајући и изводећи закључке, поредећи колико везе има теорија са праксом, предвиђајући шта ће се десити током примене иновације, конципирајући своје примедбе и питања, размењујући искуство и идеје с колегама на паузи или дискусијама. Већ након тога, исти тај просечни библиотекар, уколико предавање не прати презентација и слика, губи способност да га прати, узнемирује се, унервози, напушта га и приговара да је превазиђено и традиционално. Данас смо већ на прагу појаве да, уколико исти тај просечни учесник у процесу учења, било да је то час, семинар или нека обука, не добије масерско-релаксирајућу вежбицу у некој опуштајућој игрици, беџић и плакат са духовитим карикатурама и анимацијама, какав трик-задатак и прилику да он каже, покаже и на свој начин прекроји садржај који учи, неће у том процесу више ни да учествује. Уколико због сертификата или дипломе мора да присуствује таквој едукацији, онда ће гледати да, чим му се укаже прилика, умакне у оближњи кафић или играоницу или, бар, намакне слушалице на уши и заигра се мобилним телефоном. Ако будемо схватили едукативну радионицу као начин рада који треба да се такмичи са видео-играма и могућностима мобилне телефоније, како учесницима у процесу учења и усавршавања не би било досадно, бојим се да долази време које су неки педагози прогнозирали као крај школе и учења.

Abstract

Socalled educational workshop has become too frequent over here as a method of work simultaneously with the School Reform. Considering the origin of such a type of work, it definitely leads us to psychotherapy of 1950s in the USA, from where it quickly moved into human sciences, into the field of divergent creativity, then into the education. Nowadays, there is no field of human creativity in which some kind of workshop fails to be applied, therefore it appears in librarianship, as well.

Although there are general presumptions of educational workshops, there is certain arbitrariness in labelling some type of work as a workshop. A particular problem is efficiency of a workshop type of work, especially if it is reduced, as it often happens, to a few popular strategies by which it is attempted to satisfy only the form of a workshop regardless the effects of learning.

Key words:

workshop, education, librarianship

ЛИТЕРАТУРА

1. *Википедија*, http://sr.wikipedia.org/sr-el/Амбијентална_едукативна_радионица
2. *Жички благовесник*: часопис Епархије жичке ванредни број (децембар 2002).
3. Ивић, Иван, Ана Пешикан и Слободанка Антић. *Активно учење 2*. Београд: Институт за психологију, 2003.
4. Ковачић-Церовић, Тинде, Ружица Росандић и Драган Попадић. *Учионица добре воље – увод*. Београд: Група Мост, 1995.
5. Mingl, <http://www.mingl.org/zbubanje/index.php/2008/05/26/radi-onice-za-pravljenje-znanja.html> (преузето 16. 6. 2008).
6. Поповић, Милан и Владета Јеротић. *Психодинамика и психотерапија неуроза*. Београд: Златоусти, 2003.
7. Herera, Antonio i Petar Mandić. *Образовање за 21. столјеће*. Sarajevo: Svjetlost; Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1989.